

Nr 23.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om förslag till 1951 års riksdag i syfte att genomföra reformen med fria läkemedel.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 284 i första kammaren av herr Öhman och herr Persson, Helmer, samt nr 373 i andra kammaren av herr Hagberg i Luleå m. fl.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till innevarande års riksdag i syfte att genomföra fria läkemedel från och med den 1 januari 1952».

Beträffande de skäl, som åberopats för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionerna.

Den obligatoriska sjukförsäkring, som grundas på *lagen om allmän sjukförsäkring*, utfärdad den 3 januari 1947 (nr 1), är icke avsedd att innefatta rätt till ersättning för vare sig sjukhusvård eller läkemedel. Anledningen härtill är, att enligt statsmakternas i samband med sjukförsäkringslagens antagande år 1946 fattade principbeslut sjukhusvården och läkemedlen ansetts böra utbrytas ur sjukförsäkringen och avkopplas från sjukförsäkringsverkens verksamhet. Avsikten är emellertid, att dessa förmåner skola tillhandahållas medborgarna utom ramen för försäkringen.

I fråga om läkemedlen skall detta i princip tillgå så, att medborgarna få rätt att å apotek erhålla läkemedel i vissa fall helt gratis och i andra fall till nedsatt pris, samt att apoteken därefter direkt från statsverket skola få ersättning för sina utlägg. Förutsättning för att läkemedel skall erhållas kostnadsfritt eller till nedsatt pris skall vara, att läkemedlet finnes upptaget i en fastställd läkemedelsförteckning samt att det ordinerats av läkare.

När nyssnämnda principbeslut fattades, förutsattes det, att sedan de närmare detaljerna klarlagts, frågan ånyo skulle underställas riksdagens prövning i särskild ordning.

Vid antagandet år 1946 av *lagen om allmän sjukförsäkring* bestämdes tidpunkten för lagstiftningens genomförande till den 1 juli 1950. Genom lag den 17 december 1948 (nr 733) förordnades om uppskov med ikraftträdandet till den 1 juli 1951. Slutligen har genom lag den 8 december 1950 (nr

621) förordnats, att lagstiftningen skall genomföras vid tidpunkt, som av statsmakterna framdeles skall bestämmas.

Förslaget till lag om allmän sjukförsäkring förelades 1946 års höstriksdag genom proposition nr 312. Propositionen behandlades av tredje särskilda utskottet. I sitt utlåtande nr 1 till 1946 års riksdag anförde utskottet — som till behandling förehade bland andra en motion, II: 576, vari hemställdes, att läkemedel till barn under 16 år skulle bekostas helt av staten samt att läkemedelsrabatterna måtte införas snarast möjligt utan avvaktan på sjukpennings- och sjukvårdsförsäkringens genomförande — bland annat följande:

Utskottet har bemärkt, att i propositionen ej direkt angivits, när den bebådade läkemedelsreformen avses skola träda i kraft. Enligt utskottets mening föreligger icke sådant samband mellan de i propositionen skisserade detaljerna till lösning av frågan i sin helhet, att de när det gäller tidpunkten för genomförandet äro ovillkorligt bundna vid varandra. Skäl tala för att läkemedlen utan onödigt uppskov förbilligas för allmänheten, och hinder synes icke föreligga att genomföra denna del av sjukvårdsreformen tidigare än reformen i övrigt. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t ägnar denna fråga tillbörlig uppmärksamhet och anser därför att motionen II: 576 icke bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

I proposition nr 252 till 1950 års riksdag (höstsessionen), varigenom förslag om anstånd med ikraftträdande av lagen om allmän sjukförsäkring till tidpunkt, som framdeles skall bestämmas av Konungen med riksdagen, förelades riksdagen, anmärkte *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, till en början, att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 juni 1950 chefen för finansdepartementet den 10 i samma månad tillkallat sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående den ekonomiska långtidsplaneringen på det samhällsekonomiska och statsfinansiella området. Departementschefen anförde vidare angående möjligheterna att genomföra sjukförsäkringsreformen i etapper bland annat följande:

»Emellertid kan sambandet mellan de tre olika delar, som ingå i reformkomplexet, icke sägas vara sådant att de alla med nödvändighet måste genomföras vid en och samma tidpunkt. I och för sig torde det ej vara något som hindrar att reformen realiserar etappvis, t. ex. så att sjukhusvårdsreformen eller läkemedelsreformen genomföres före den obligatoriska sjukförsäkringen. Tvärtom synas skäl tala för att särskilt läkemedelsreformen erhåller visst företräde. Härvidlag uppkomma dock avvägningsspörsmål, vilka äro så intimt avhängiga av resultatet av den förut berörda, nu pågående långtidsutredningen, att det icke synes vara möjligt att nu taga ställning till dem.»

Av propositionen framgår därjämte att kostnadsökningen för statsverket i anledning av läkemedelsreformen, som när denna beslöts uppskattades till 18 miljoner kronor för budgetåret 1950/51, hösten 1950 beräknades komma att draga en årlig kostnad av åtminstone 36 miljoner kronor.

Propositionen nr 252/1950 behandlades av *andra lagutskottet*, som till behandling förehade bl. a. i anledning av propositionen väckta motionen II: 644 av fru *Eriksson* i Stockholm. I nämnda motion hemställdes, att riksdagen måtte begära av Kungl. Maj:t, att en plan uppgjordes för förverkligandet av den stora reformen av kostnaderna för enskilda sjuka och att därvid läkemedelsreformen finge komma i första hand och att fri läkarvård för barn övervägdes, då den ekonomiska situationen ljusnat.

Utskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 50, beträffande nu ifrågavarande spörsmål bland annat följande:

»Utskottet ansluter sig till den ståndpunkten, att om förutsättningar saknas för reformens förverkligande i dess helhet, man bör försöka genomföra reformen i etapper. I motionen II: 644 yrkas, att riksdagen av Kungl. Maj:t måtte begära, att en plan skall uppgöras angående reformens genomförande och att därvid läkemedelsreformen får komma i första hand och att fri läkarvård för barn överväges, då den ekonomiska situationen ljusnat. Om sjukförsäkringsreformen skall genomföras i etapper bör uppenbarligen, såsom motionären framhållit, en plan därför uppgöras och tidpunkterna för de olika delreformernas genomförande om möjligt fastställas. En sådan plan torde emellertid icke kunna uppgöras förrän man genom långtidsutredningen fått klarlagt de ekonomiska möjligheterna för det fortsatta reformarbetet.

Starka skäl kunna otvivelaktigt åberopas för att läkemedelsreformen bör givas företräde. Det synes angeläget att läkemedlen snarast möjligt förbilligas för allmänheten. Statens kostnader för läkemedelsreformen ha nu beräknats till 36 miljoner kronor om året eller dubbelt så mycket som enligt 1946 års beräkningar. Den fria sjukhusvården och sjukförsäkringen komma emellertid var för sig att betinga avsevärt högre kostnader, detta även om kostnaderna för den obligatoriska försäkringen kunna nedbringas genom en omreglering av förhållandet mellan statsbidrag och medlemsavgifter. Ur rent ekonomiska synpunkter synes således denna reform först bli möjlig att realisera. Av betydelse för bedömande av frågan, i vilken ordning reformerna böra förverkligas, blir emellertid resultatet av de pågående utredningarna. Utskottet anser sig därför icke nu böra taga slutlig ställning till detta spörsmål.»

Utskottet. I sitt härovan omnämnda utlåtande till fjolårets riksdag uttalade utskottet, att man, om förutsättningar för sjukförsäkringsreformens förverkligande i dess helhet saknades, borde försöka genomföra reformen i etapper samt att starka skäl otvivelaktigt kunde åberopas för att läkemedelsreformen borde givas företräde. Utskottet framhöll emellertid vidare, att resultatet av vissa pågående utredningar, bl. a. 1950 års långtidsutredning, bleve av betydelse för bedömande av frågan, i vilken ordning reformerna borde förverkligas. Utskottet ansåg sig därför icke då böra taga slutlig ställning till ifrågavarande spörsmål. Av årets riksdagsberättelse framgår, att långtidsutredningen beräknar slutföra sitt arbete under första hälften av innevarande år. Vidare må anmärkas, att pensionsstyrelsen numera slutfört ett styrelsen av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag att bl. a. undersöka

i vad mån genom en ändrad fördelning av kostnaderna statens utgifter för den obligatoriska sjukförsäkringen kunde nedbringas. På grund härav och med hänsyn till departementschefens uttalande i propositionen nr 252 till 1950 års riksdag förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t, om resultatet av långtidsutredningen giver anledning därtill, inom kort kommer att upptaga förevarande spörsmål till prövning och framlägga de förslag, som därav kunna föranledas. Någon skrivelse i ämnet anser utskottet därför icke nu böra komma i fråga.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa,

att förevarande motioner, I: 284 och II: 373, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 april 1951.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Sten, Sunne, Nils Elowsson, Isaksson och Bengtson*;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo, Hellbacken, fru Sandström*, herrar Nilsson i Göteborg, Hagård, Lundberg, Carlsson i Bake-röd och Andersson i Alfredshem.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.